

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені О.О.БОГОМОЛЬЦЯ
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

**рішенням Вченої ради
Інституту післядипломної освіти
НМУ імені О.О. Богомольця
протокол № 5 від 10.02 2022 р.**

**Голова Вченої ради
Т.А. Вежновець**

**НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА
ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ**

«НЕОНАТОЛОГІЯ»

Київ – 2026

Навчальний план та програма циклу спеціалізації зі спеціальності «Неонатологія» розроблені працівниками кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти Національного медичного університету імені О.О.Богомольця

Рецензенти:

Марушко Юрій Володимирович

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри педіатрії післядипломної освіти Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

Шунько Єлизавета Євгеніївна

завідувачка кафедри педіатрії, неонатології, дитячих інфекційних хвороб, імунології та алергології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, член-кор. НАМН України, заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор

Навчальна програма та план циклу спеціалізації зі спеціальності «Неонатологія» розглянуті постійно діючою навчально-методичною комісією вченої ради Інституту післядипломної освіти НМУ імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ:

Протокол від 13 січня 2026 р № 5.

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ

Говсєєв Дмитро Олександрович

завідувач кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, д.мед.н., професор,

Батман Юрій Анастасович

професор кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, д.мед.н., професор,

Лакша Ольга Тмофіївна

доцент кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, к.мед.н., доцент,

Мартінова Лілія Іванівна

доцент кафедри госпітального акушерства і гінекології та післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, к.мед.н., доцент.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма призначена для підготовки лікарів-спеціалістів за спеціальністю «Неонатологія».

У програмі визначається зміст навчання на циклі спеціалізації, встановлюються вимоги до обсягу та рівня підготовки фахівців.

Цикл проводиться відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України від 14.07.21 р № 725 «Про затвердження Положення про систему БПР медичних і фармацевтичних працівників» та від 29 вересня 2023 р. № 1036 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 725»; Наказів МОЗ України від 25 липня 2023р № 1347 «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями», від 16.04.2025 № 650 "Про затвердження Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України" відповідно до вимог Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (випуск 78 «Охорона здоров'я»).

Мета циклу спеціалізації - перепідготовка лікарів-педіатрів, лікарів-анестезіологів дитячих, які вирішили змінити спеціальність та лікарів-педіатрів-неонатологів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю, відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Неонатологія» або відновити медичну (фармацевтичну) практику.

Тривалість навчання:

- лікарі-педіатри, лікарі анестезіологи дитячі: 6 місяців (936 год.).
- лікарі-педіатри-неонатологи, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю: 3 місяці (468 год.).

Цикл спеціалізації передбачає розгляд питань фізіології та патології перинатального періоду, анатомо-фізіологічні особливості доношених і недоношених новонароджених, сучасні підходи до надання медичної допомоги новонародженим, зокрема дітям з малою та надзвичайно малою масою тіла. Висвітлено питання інтенсивної терапії та виходжування недоношених новонароджених, хворих новонароджених з перинатальною патологією, із вродженими вадами розвитку та хірургічною патологією. Особлива увага приділяється питанням імунопрофілактики.

В процесі навчання слухачі циклу спеціалізації навчаються оформленню основної медичної документації, проводять медичний огляд здорових новонароджених, дітей з перинатальною патологією і передчасно народжених дітей, набувають досвід в одержанні інформації загального характеру, виконують медичні маніпуляції, спеціальні діагностичні методики.

Програма охоплює обсяг як теоретичних, так і практично-прикладних знань, вмінь і навичок, необхідних для отримання професійної кваліфікації лікаря педіатр-неонатолога зі спеціальності «Неонатологія».

Програма побудована за системою блоків. Основними блоками є 9 розділів програми. Розділ – самостійна частина програми, в якій подано значну за обсягом навчальну інформацію з питань неонатології або суміжних дисциплін. Розділи поділено на теми. Для полегшення орієнтування у програмі та впорядкування інформації, що міститься в ній, розділи і теми закодовано.

За додатковими програмами включено: акушерство-гінекологія, дитяча кардіоревматологія, медична генетика, а з додаткових дисциплін – проблеми СНІДу та вірусних гепатитів, особливо небезпечні інфекції, імунологія, радіаційна медицина, протидія насильству в сім'ї, організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях, туберкульоз, військово-медична підготовка, гуманітарні аспекти клінічного мислення, медичне право, питання імунопрофілактики.

Навчальний план циклу визначає контингент слухачів, тривалість їх навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми. У разі необхідності, враховуючи базовий рівень знань слухачів, кафедра може вносити корективи та доповнення до навчальних годин, які регламентовані навчальними планами, в межах 15 % від загального обсягу часу.

Навчальний план та програму доповнено кваліфікаційною характеристикою лікаря-спеціаліста за спеціальністю "Неонатологія", переліком практичних навичок лікаря за спеціальністю "Неонатологія" та списком рекомендованих джерел..

Для виконання програми під час навчання передбачено такі види навчальних занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарських занять, а також самостійну роботу слухачів.

Лікарі, які виконали програму циклу спеціалізації, підлягають атестації на визначення рівня знань та практичних навичок з присвоєнням професійної кваліфікації лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Неонатологія».

**НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
НЕОНАТОЛОГІЯ.**

Тривалість навчання:

- лікарі-педіатри, лікарі анестезіологи дитячі: 6 місяців (936 год.).
- лікарі-педіатри-неонатологи, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю: 3 місяці (468 год.).

Мета навчання: підготовка лікарів до атестації (присвоєння) на звання лікаря – спеціаліста за спеціальністю "Неонатологія" та визначення рівня його знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог.

Контингент слухачів: лікарів-педіатрів, лікарів-анестезіологів дитячі, лікарів-педіатрів-неонатологів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю (відповідно до Наказів МОЗ України від 25 липня 2023р № 1347 та від 16.04.2025 № 650).

Тривалість навчання: 3 місяці (468 год.). для лікарів-педіатрів-неонатологів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю.

Код	Назва розділу	Кількість навчальних годин				
		Лекції	Практ. заняття	Семін. заняття	Самоств. робота*	Разом
1	2	3	4	5	6	7
1	Організація медичної допомоги новонародженим	2	10	6	2	20
2	Особливості пери- та неонатального періоду. Основи перинатальної медицини	2	14	6	2	24
3	Фізіологічний догляд та грудне вигодовування новонародженої дитини	4	36	12	2	54
4	Патологія неонатального періоду	4	70	8	4	86
5	Інфекції неонатального періоду. Основи інфекційного контролю.	2	46	10	2	60

6	Інтенсивна терапія та виходжування недоношених новонароджених	4	56	6	4	70
7	Невідкладні стани та інтенсивна терапія новонароджених	4	48	8	2	62
8	Хірургічна патологія новонароджених	2	24	4	2	32
9	Особливості фармакотерапії новонароджених		6	4	2	12

Додаткові програми:

1	2	3	4	5	6	7
10	Надання допомоги за гуманітарних надзвичайних станів mhGAP `(Mental Health Gap Action Programme)		2	6	2	10
11	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях.		6			6
12	Гуманітарні аспекти клінічного мислення (медична психологія)			6		6
13	Особливості перинатальної допомоги під час військових дій та обмежених ресурсів		6			6
14	Особливості неонатальної допомоги новонародженим під час воєних дій та обмежених ресурсів		4			4
15	Медичне право			6		6
16	Протидія насильству в сім'ї			4		4
Іспит				6		6
Всього		24	328	92	24	468

*8 годин на кожен місяць навчання

Тривалість навчання: 6 місяців (936 год.) для лікарів-педіатрів, лікарів анестезіологів дитячих.

Код	Назва розділу	Кількість навчальних годин				
		Лекції	Практ. заняття	Семін. заняття	Самост. робота*	Разом
1	2	3	4	5	6	7
1	Організація медичної допомоги новонародженим	4	20	12	4	40
2	Особливості пери- та неонатального періоду. Основи перинатальної медицини	4	28	12	4	48
3	Фізіологічний догляд та грудне вигодовування новонародженої дитини	8	72	24	4	108
4	Патологія неонатального періоду	8	140	16	8	172
5	Інфекції неонатального періоду. Основи інфекційного контролю.	4	92	20	4	120
6	Інтенсивна терапія та виходжування недоношених новонароджених	8	112	12	8	140
7	Невідкладні стани та інтенсивна терапія новонароджених	8	102	16	4	130
8	Хірургічна патологія новонароджених	4	48	8	4	64
9	Особливості фармакотерапії новонароджених		12	8	4	24

Додаткові програми:

1	2	3	4	5	6	7
10	Надання допомоги за гуманітарних надзвичайних станів mhGAP `(Mental		4	12	4	20

	Health Gap Action Programme)					
11	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях		12			12
12	Гуманітарні аспекти клінічного мислення			12		12
13	Особливості перинатальної допомоги під час воєних дій та обмежених ресурсів		12			12
14	Особливості неонатальної допомоги новонародженим під час воєних дій та обмежених ресурсів		8			8
15	Медичне право			12		12
				8		8
Іспит				6		6
Всього		48	662	178	48	936

*8 годин на кожен місяць навчання

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
НЕОНАТОЛОГІЯ**

Код		Назва розділу, теми
Розділ	Тема	
1	2	3
1		Організація медичної допомоги новонародженим
1	1	Основи законодавства, нормативні документи та Накази МОЗ України щодо організації лікувально-профілактичної допомоги дітям та матерям. Основні положення ВООЗ, ЮНІСЕФ, міжнародних рекомендацій щодо материнства і дитинства.
1	2	Статистика перинатальної, неонатальної та малюкової смертності. Фактори, що впливають на рівні пери-, неонатальної та малюкової смертності.
1	3	Організація медичної допомоги новонародженим. Основи перинатальної медицини. Організація перинатальних центрів.
1	4	Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій. Основи інфекційного контролю.
1	5	Принципи спільного перебування матерів і новонароджених в пологових будинках і дитячих лікарнях.
1	6	Сучасні принципи організації медичної допомоги новонародженим в пологових будинках, неонатологічних відділеннях дитячих лікарень.
1	7	Принципи транспортування новонароджених.
1	8	Принципи формулювання клінічного діагнозу. МКХ-10, МКХ-11.
1	9	Принципи диспансерного спостереження за новонародженими з перинатальною патологією і з малою масою тіла при народженні. Функції і робота лікарів катамнестичних кабінетів.
2		Особливості пери- та неонатального періоду. Основи перинатальної медицини.
2	1	Акушерські та гінекологічні ускладнення вагітності, вплив на розвиток плода і стан новонародженого.
2	2	Спостереження за станом плода. Скринінг вагітності. Біофізичний профіль плода. Доплерографія. Нестресовий тест. Кардіотокографія.
2	3	Дистрес плода.
2	4	Вплив медикаментів, введених вагітній, на плід та новонародженого.
2	5	Антенатальне введення стероїдів.
2	6	Фетальний алкогольний синдром плода.

2	7	Синдром відміни наркотиків.
2	8	Фізіологічні та патологічні пологи, їх вплив на постнатальну адаптацію новонароджених. Спостереження за станом плода під час пологів.
3		Фізіологічний догляд та грудне вигодовування новонародженої дитини.
3	1	Класифікація новонароджених. Оцінка фізичного розвитку новонароджених. Оцінка гестаційного віку новонароджених.
3	2	Анатомо-фізіологічні особливості доношених новонароджених і передчасно народжених дітей.
3	3	Розвиток і анатомо-фізіологічні особливості системи дихання. Її адаптаційні механізми.
3	4	Розвиток і анатомо-фізіологічні особливості серцево-судинної системи, її адаптація у неонатальному періоді.
3	5	Розвиток і анатомо-фізіологічні особливості сечовивідної системи.
3	6	Розвиток і анатомо-фізіологічні особливості шкіри, її придатків.
3	7	Розвиток і анатомо-фізіологічні особливості кісткової та м'язової систем.
3	8	Розвиток і анатомо-фізіологічні особливості системи травлення. Становлення мікробіоценозу у здорових новонароджених.
3	9	Розвиток і анатомо-фізіологічні особливості нервової системи новонароджених.
3	10	Анатомо-фізіологічні особливості ендокринної системи новонароджених.
3	11	Особливості системи кровотворення. Еритропоез.
3	12	Особливості імунітету новонароджених.
3	13	Особливості метаболічної адаптації доношених і недоношених новонароджених. Стани, що загрожують порушенням адаптації.
3	14	Первинний огляд новонародженого. Оцінка стану адаптації дитини при народженні. Підтримка теплового ланцюжка.
3	15	Методика лікарського огляду новонародженого. Медичні призначення та необхідні втручання.
3	16	Грудне вигодовування новонароджених. Ранній початок грудного вигодовування, контакт матері та дитини "шкіра до шкіри". Сучасне ведення лактації та грудного вигодовування.
3	17	Клемування пуповини. Догляд за пуповинним залишком.
3	18	Скринінг новонароджених (ФКУ, гіпотиреоз, адреногенітальний синдром тощо).

3	19	Вакцинація новонароджених згідно календаря щеплень і нормативних документів МОЗ України.
3	20	Виписка здорових новонароджених з пологового будинку.
4		Патологія неонатального періоду.
4	1	Асфіксія новонароджених. Причини, класифікація, діагностика, диференційна діагностика. Клінічні прояви асфіксії новонароджених: гіпоксично-ішемічна енцефалопатія та поліоганна дисфункція. Принципи лікування.
4	2	Лікувальна гіпотермія при асфіксії новонароджених.
4	3	Транзиторне тахіпноє новонароджених.
4	4	Синдроми витоку повітря. Клініка. Принцип лікування. Профілактика.
4	5	Неонатальна аспірація меконію.
4	6	Знижена толерантність до годування.
4	7	Порушення мікробіоценозу. Проблема дизбіозу у новонароджених, його корекція.
4	8	Недостатність кровообігу у новонароджених: серцева, судинна.
4	9	Легенева гіпертензія новонароджених – персистуюча і транзиторна.
4	10	Відкрита артеріальна протока. Клініка, діагностика, лікування, профілактика.
4	11	Вроджені вади серця. Класифікація і патогенез. Діагностика, клініка, принципи лікування.
4	12	Кардіоміопатії: гіпертрофічна, дилатаційна, рестриктивна.
4	13	Геморагічна хвороба новонароджених.
4	14	Синдром дисемінованого внутрішньосудинного зсідання крові.
4	15	Тромбоцитопенія, тромбоцитопатія.
4	16	Коагулопатії.
4	17	Анемія новонароджених.
4	18	Поліцитемія новонароджених.
4	19	Особливості діагностики і лікування патології білого ростка крові
4	20	Гостре ураження нирок. Ішемічна нефропатія новонароджених.
4	21	Гіпоксично-ішемічна енцефалопатія – класифікація, принципи лікування, прогноз.
4	22	Пологова травма центральної та периферичної нервової систем.
4	23	Судоми у новонароджених, клініка, діагностика, лікування.

4	24	Гіпербілірубінемії у новонароджених. Класифікація. Диференційна діагностика.
4	25	Принципи лікування гіпербілірубінемій. Замінне переливання крові. Фототерапія.
4	26	Гемолітична хвороба новонароджених за системами Rh-, ABO. Патогенез, рання діагностика, клініка, лікування, профілактика.
4	27	Холестаза у новонароджених.
4	28	Гепатити у новонароджених. Етіологія, клініка, діагностика. Лікування та профілактика.
4	29	Порушення функції щитоподібної залози . Вроджений гіпотиреоз. Неонатальний транзиторний тиреотоксикоз.
4	30	Порушення функції наднирників. Адреногенітальний синдром.
4	31	Порушення функції підшлункової залози. Діабетична фетопатія. Цукровий діабет. Персистуюча гіпоглікемічна гіперінсулінемія.
4	32	Порушення функції гіпофізу. Синдром неадекватної секреції антидіуретичного гормону.
4	33	Спадкові метаболічні захворювання новонароджених. Фенілкетонурія. Галактоземія.
4	34	Спадкові захворювання шкіри у новонароджених.
4	35	Фізіологічні особливості та порушення водно-електролітного балансу у новонароджених. Принципи діагностики і корекції. Інфузійна терапія.
4	36	Порушення фосфорно-кальцієвого обміну. Остеопенія недоношених.
4	37	Кислотно-основний стан новонароджених. Принципи діагностики порушень і лікування.
4	38	Патологія росту плода і новонародженого. Затримка внутрішньоутробного росту плода. Діти великі до терміну гестації. Постнатальна затримка росту.
4	39	Діти від багатоплодової вагітності. Особливості адаптації. Тактика виходжування, неонатального спостереження.
5		Інфекції неонатального періоду. Основи інфекційного контролю.
5	1	ВІЛ-інфекція у плода і новонародженого: фактори ризику, клінічний перебіг, діагностика, лікування, профілактика перинатальної трансмісії ВІЛ від матері до дитини.
5	2	Інфекції в перинатальному періоді (цитомегаловірусна, герпес-вірусна, токсоплазменна, хламідійна, мікоплазменна, уреоплазменна краснушна, вірусні гепатити).

5	3	Бактеріальна інфекція в перинатальному періоді (стрептококова, стафілококова, клебсієльозна та інша).
5	4	Кандидозна інфекція у новонароджених. Клініка, діагностика, лікування, профілактика.
5	5	Гострі респіраторні вірусні захворювання новонароджених (грип, парагрип, респіраторно-синцитіальний вірус, аденовірус, риновірус та інш.). Діагностика, лікування, тактика ведення.
5	6	Гострі шлунково-кишкові інфекції, клініка, лікування.
5	7	Інфекція сечових шляхів, діагностика, клініка, лікування.
5	8	Сепсис новонароджених: етіологія, клініка, лікування. Синдром системної запальної відповіді.
5	9	Локальні гнійно-септичні захворювання новонароджених. Флегмона новонароджених. Гострий гематогенний остеомієліт.
5	10	Інфекції ЦНС. Гнійний менінгіт. Вентрикуліт. Вірусний енцефаліт.
5	11	Вентилятор-асоційована пневмонії. Катетер-асоційовані інфекції.
5	12	Профілактика нозокоміальних інфекцій. Техніка миття рук.
5	13	Мікробіологічний моніторинг. Контроль за антибіотико-резистентністю.
5	15	Шок у новонароджених: класифікація, принципи діагностики і лікування
6		Інтенсивна терапія та виходжування передчасно народжених дітей
6	1	Особливості кардіо-респіраторної адаптації недоношених.
6	2	Особливості метаболічної адаптації недоношених новонароджених.
6	3	Стабілізація стану недоношених новонароджених в пологовому залі. Первинний лікарський огляд.
6	4	Терморегуляція недоношених і новонароджених з малою масою тіла. Підтримка теплового ланцюжка.
6	5	Ентеральне харчування недоношених. Мінімальне трофічне харчування. «Агресивне» ентеральне годування. Грудне вигодовування – альтернативні методи. Стимуляція смоктання.
6	6	Виразково-некротизуючий ентероколіт, клініка, діагностика, лікування, профілактика.
6	7	Особливості парентерального харчування недоношених.
6	8	Респіраторний дистрес синдром, клініка, діагностика, лікування, профілактика.

6	9	Бронхо-легенева дисплазія, клініка, діагностика, лікування, профілактика.
6	10	Ретинопатія недоношених. Причини, класифікація, принципи спостереження, тактика неонатолога, профілактика.
6	11	Анемія недоношених. Класифікація, діагностика, профілактика, лікування.
6	12	Кардіо-респіраторний моніторинг, метаболічний контроль за станом недоношених новонароджених.
6	13	Особливості респіраторної підтримки недоношених: СРАР, ШВЛ, неінвазивна ШВЛ, високопоточні канюлі.
6	14	Догляд, що сприяє розвитку. Місце і роль родини для недоношеної дитини у відділенні інтенсивної терапії. Деонтологічні питання.
7		Невідкладні стани та інтенсивна терапія новонароджених.
7	1	Початкова реанімаційна допомога новонародженим.
	2	Лікувальна гіпотермія.
7	3	Інтенсивна терапія гіпербілірубінемії. Фототерапія.
	4	Замінне переливання крові.
7	5	Інтенсивна терапія шоку новонароджених.
7	6	Лікування порушень гемостазу. Трансфузійна терапія.
7	7	Інтенсивна терапія поліцитемії. Часткове замінне переливання крові.
7	8	Парентеральне харчування новонароджених. Особливості парентерального харчування в залежності від гестаційного віку та перинатальної патології.
7	9	Киснева терапія.
7	10	Постійний позитивний тиск у дихальних шляхах (СРАР).
7	11	Неінвазивна вентиляція легень.
7	12	<i>Штучна вентиляція легень.</i>
7	13	Високочастотна штучна вентиляція легень.
7	14	Ускладнення ШВЛ.
7	15	Невідкладна допомога новонародженим з пневмотораксом.
7	16	Замісна терапія екзогенним сурфактантом.
7	17	Кислотно-лужний стан новонароджених . Принципи корекції.
7	18	Інтенсивна терапія порушень водного обміну.
7	19	Інтенсивна терапія порушень електролітного обміну.
7	20	Інтенсивна терапія гіпоглікемії, гіперглікемії.
7	21	Інтенсивна терапія судом.
7	22	Критичні вади серця: принципи діагностики, лікування і транспортування.

7	23	Інтенсивна терапія порушень терморегуляції: гіпотермія, гіпертермія.
7	24	Клінічні методи обстеження: загальний аналіз крові, загальний аналіз сечі. Біохімічний аналіз крові.
7	25	Бактеріологічні, вірусологічні методи обстеження.
7	26	Параклінічні методи обстеження.
7	27	УЗД органів черевної порожнини і позаочеревинного простору, головного мозку. Доплерографія.
7	28	Рентгенографія. Комп'ютерна томографія. Магніто-резонансна томографія
7	29	Електроенцефалографія (ЕЕГ) в діагностиці пароксизмальних станів новонароджених. а-ЕЕГ.
7	30	Кардіо-респіраторний моніторинг.
8		Хірургічна патологія новонароджених.
8	1	Вроджені вади розвитку органів дихання: Атрезія хоан. Атрезія трахеї. Гіпоплазія легень. Вроджена емфізема легень.
8	2	Вроджені вади розвитку органів травлення. Атрезія стравоходу. Трахео-стравохідний свищ.
8	3	Кишкова непрохідність у новонароджених. Пілороспазм Пілоростеноз.
8	4	Вроджені вади розвитку черевної стінки. Гастрошизіс. Пуповинна кила.
8	5	Вроджені вади розвитку сечо-вивідної системи. Гідронефроз.
8	6	Вроджені вади розвитку центральної нервової системи. Гідроцефалія. Мікроцефалія. Спинно-мозкова грижа.
8	7	Принципи невідкладної допомоги і транспортування новонароджених із вродженими вадами розвитку, що потребують хірургічної корекції.
8	8	Перитоніт у новонароджених: некротизуючий ентероколіт, вроджений перитоніт, спонтанна перфорація кишечника.
8	9	Критичні вроджені вади серця. Особливості клініки, принципи невідкладної допомоги і транспортування.
8	10	Принципи інтенсивної терапії новонароджених, яким було проведено хірургічну корекцію вродженої вади розвитку.
9		Особливості фармакотерапії новонароджених
9	1	Характеристика основних груп медикаментозних препаратів, які застосовуються в неонатології. Проблема поліпрагмазії в неонатології.
9	2	Принципи антибактеріальної, протигрибкової та противірусної терапії у новонароджених.

9	3	Особливості фармакодинаміки та фармакокінетики у новонароджених різного гестаційного віку з перинатальною патологією.
9	4	Побічна дія фармацевтичних препаратів в пери- та неонатальному періоді.
10		Надання допомоги за гуманітарних надзвичайних станів mhGAP` (Mental Health Gap Action Programme)
11		Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях
12		Гуманітарні аспекти клінічного мислення
13		Особливості перинатальної допомоги під час воєних дій та обмежених ресурсів
14		Особливості неонатальної допомоги новонародженим під час воєних дій та обмежених ресурсів
15		Медичне право
16		Протидія насильству в сім'ї
		Іспит

КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІКАРЯ-СПЕЦІАЛІСТА ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ НЕОНАТОЛОГІЯ

Завдання та обов'язки. Керується чинним законодавством України про охорону здоров'я та нормативно-правовими актами, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я, організацію педіатричної служби.

Визначає ступінь ризику виникнення перинатальної патології, оцінює показники обстеження стану внутрішньоутробного плоду. Виявляє ознаки та проводить корекцію гіпоксії, пологової травми та інших патологічних станів новонародженого. Проводить первинний огляд новонародженого. Визначає ступінь зрілості та гестаційний вік, стан розвитку та здоров'я новонародженого, необхідність проведення реанімаційних заходів та обсяг невідкладної допомоги. Застосовує сучасні методи діагностики та лікування новонароджених з різними патологічними станами та захворюваннями. Здійснює нагляд за побічними реакціями/діями лікарських засобів. Керує роботою середнього медичного персоналу. Бере активну участь в поширенні медичних знань серед вагітних та матерів. Здійснює медичну експертизу з тимчасової непрацездатності. У випадках виявлення ознак стійкої втрати професійної працездатності формує направлення для пацієнтів на проведення оцінювання повсякденного функціонування особи. Бере участь в роботі лікарсько-консультативної комісії. Дотримується принципів медичної деонтології. Постійно удосконалює свій професійний рівень.

Повинен знати: чинне законодавство про охорону здоров'я та нормативні документи, що регламентують діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я, основи права в медицині, положення Міжнародної Конвенції про права дитини та "Хартії прав дитини", прийняті Європейським регіональним бюро ВООЗ; основні положення охорони материнства і дитинства в Україні; організацію педіатричної та неонатологічної служби; права, обов'язки та відповідальність лікаря-неонатолога; принципи медико-генетичного консультування та обстеження; клініку, сучасні методи профілактики, діагностики, лікування та реабілітації основних соматичних та інфекційних захворювань, патологічних станів у дітей; організацію диспансеризації, визначення перинатальної та дитячої смертності; структуру причин смерті новонароджених відповідно до Міжнародної класифікації хвороб; показники перинатальної смертності; правила оформлення медичної документації, сучасну літературу за фахом та методи її узагальнення; роботу лікарсько-консультативної комісії та експертної команди з оцінювання повсякденного функціонування особи. Повинен володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків відповідно до Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної".

Кваліфікаційні вимоги

лікар-педіатр-неонатолог: повна вища освіта (спеціаліст, магістр) за напрямом підготовки "Медицина", спеціальністю "Лікувальна справа". Проходження інтернатури за спеціальністю "Педіатрія" або "Дитяча анестезіологія" з наступною спеціалізацією з "Неонатології". Безперервний професійний розвиток. Наявність сертифіката лікаря-спеціаліста.

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК
ЛІКАРЯ-СПЕЦІАЛІСТА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ НЕОНАТОЛОГІЯ**

№ з/п	Назва практичної навички
1	Оцінка стану адаптації дитини при народженні, визначення алгоритму дій лікаря
2	Первинний лікарський огляд новонародженої дитини
3	Методика раннього викладання дитини на живіт матері, контакту «шкіра до шкіри»
4	Методика першого прикладання до грудей матері у пологовій залі та раннього початку грудного вигодовування
5	Підтримка теплового ланцюжка
6	Катетеризація стравоходу за клінічними показаннями
7	Догляд за пупковим залишком та пупковою ранкою
8	Оцінка гестаційного віку, морфо-функціональної зрілості
9	Оцінка фізичного розвитку новонародженого за стандартними шкалами
10	Катетеризація пупкової вени
11	Санація верхніх дихальних шляхів
12	Закритий масаж серця
13	Інтубація трахеї
14	Проведення ШВЛ за допомогою мішка і маски та ендотрахеальної трубки
15	Стабілізація стану недоношених дітей в пологовій залі
16	Початкова реанімаційна допомога новонародженим з меконіальною аспірацією, санація трахеї
17	Введення медикаментів новонародженому в пологовій залі
18	Методика грудного вигодовування
19	Альтернативні методи грудного вигодовування
20	Алгоритм розрахунку парентерального харчування
21	Промивання шлунку
22	Визначення груп крові
23	Операція замінного переливання крові
24	Операція часткового замінного переливання крові при поліцитемії
25	Пульсоксиметрія у новонароджених
26	Проведення фототерапії
27	Вимірювання артеріального тиску у новонароджених
28	Люмбальна пункція
29	Венепункція

30	Проведення інфузійної терапії за допомогою перфузорів
31	Невідкладна медична допомога при пневмотораксі
32	Ендотрахеальне введення препаратів сурфактанту
33	Експлуатація кувезів та відкритих реанімаційних систем для новонароджених
34	Методика проведення інвазивної вентиляції
35	Методика проведення неінвазивної вентиляції
36	Методика проведення СРАР
37	Оцінка результатів рентгенографії органів грудної клітки та черевної порожнини у новонароджених
38	Оцінка результатів нейросонографії
39	Оцінка показників кислотно-лужного стану та газів крові
40	Інтерпретація результатів аЕЕГ
41	Методка проведення лікувальної гіпотермії
42	Виходжування недоношених новонароджених методом «мама-кенгуру»
43	Методика обробки рук медичного персоналу
44	Оцінка болю у новонароджених за стандартними шкалами
45	Оцінка тяжкості дихальних розладів за шкалою Довнеса, Сильвермана, ВООЗ

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Акушерство за редакцією член-кор. НАМН України, проф. Б.М. Венцківського (співавт. Шунько Є.Є., Кончаковська Т.В.)- 2012 м. Київ, Медицина, -648с
2. Дихальна підтримка у новонароджених дітей. Навчальний посібник в 2-х частинах за редакцією Вдовиченка Ю.П., Гойди Н.Г., Добрянського Д.О., Шунько Є.Є. // К., 2011.- Ч1-522с., Ч2-612с.
3. Еталони практичних навичок в неонатології. Навчально-методичний посібник. Шунько Є.Є., Пясецька Н.М., Кончаковська Т.В. та ін.//К. 2011.-256 с.
4. Наказ МОЗ України № 179 від 29.03.2006 «Про затвердження Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, Порядку реєстрації живонароджених і мертвонароджених».
5. Настанови ВООЗ щодо фармакологічного лікування стійкого болю в дітей із медичними захворюваннями/ за Л. Андрієшин, Брацюнь О.П; пер. з англ. С. Дьоми.- К.: ТОВ «Видавничий дім» Калита - 2016 -168с.
6. Недоношені діти: безцінний посібник для батьків недоношених дітей / Дана Уекслер Ліндн, Емма Тренті Паролі, Д-р Міа Уекслер Дорон,– К.: 2012.-466с.
7. Неонатологія: національний підручник: у 2 т. / За ред. професора Шунько Є.Є. – К., 2014, - Т. 1. – 960 с.
8. Неонатологія: національний підручник: у 2 т. / За ред. професора Шунько Є.Є. – К., 2015, - Т. 2. – 640 с.
9. Неонатологія навчальний посібник /за ред. Т.К. Знаменської (співавт. Шунько Є.Є., Пясецька Н.М., Лакша О.Т., Костюк О.О.)- Київ, 2012.- 1200с.
10. Особливості становлення та порушення постнатальної гемодинаміки у новонароджених дітей. Критичні вроджені вади серця: клінічні прояви, рання діагностика та сучасна тактика медичної допомоги./ Навч.посібник за ред. проф. Шунько Є.Є., Руденко Н.М., Пясецької Н.М. – К., «Рута».-2017.- 80 с.
11. Перинатальна інфекція, спричинена стрептококом групи В /за ред. Костюк О.О. К.: 2010.-120с.
12. Підручник з реанімації новонароджених, 7 видання / Амер. Кардіологічна Асоціація, Амер. Академія Педіатрії.-Львів.- 2017.- 303с.
13. Посібник з неонатології Джон П.Клоерті, Ерік К.Енхенвальд, Енн Р.Старк - Шосте видання – 2010. – 839 с.
14. Початкова і реанімаційна допомога новонародженому: електронний навчальний посібник за редакцією Шунько Є.Є., Добрянського Д.О., Краснової Ю.Ю.– К., 2015.
15. Природжені вади розвитку / Дольницький О.В., Галаган В.О., Ромадіна О.В. – К.: 2009. – 1112 с.
16. Неонатологія. Підручник в 3-х томах за ред. Т.К. Знаменської Т.К. Знаменська, Антипкін Ю.Г., Аряєв М.Л. [та ін.]; НАМН України. Ін-т педіатрії, акушерства та

- гінекології ім. О.М. Лук'янової, Асоц. Неонатологів України. – Львів: Видавець Марченко Т.В., 2020 р. Том III. – С.1969
- 17.Протокол «Інтегроване ведення хвороб дитячого віку» Наказ МОЗ України 12.05.2016 № 438
 - 18.Лошак О.О. Оцінка ефективності різних видів ентерального харчування у передчасно народжених немовлят // Неонатолгія, хірургія та перинатальна медицина. – 2018. – Т.ХІІІ, № 1(27). – С. 32-36.
 - 19.Протокол «Порядок транспортування новонароджених з високим перинатальним ризиком в медичні заклади» Наказ МОЗ України № 1024 від 28.11.2013 р.
 - 20.Протокол «Початкова, реанімаційна та післяреанімаційна допомога новонародженим» Наказ МОЗ України № 225 від 28.03.2014р.
 - 21.Стабілізація стану новонароджених Навчальний посібник в 2-х частинах за редакцією Вдовиченка Ю.П., Гойди Н.Г., Добрянського Д.О., Шунько Є.Є. // К., 2011.-Ч1-522с., Ч2-612с.
 - 22.Складний діагноз у практиці педіатра і дитячого алерголога Охотнікова О.М., Шунько Є.Є., Мелліна К.В. Київ, 2012. – 176с.
 - 23.СРАР як метод респіраторної терапії новонароджених.-Навч. ел. Посібник під ред. Добрянський Д.О., Моїсеєнко Р.О., Шунько Є.Є.- Укр.-швейцарський проект.- 2015 р.
 - 24.Стабілізація стану новонароджених Навчальний посібник в 2-х частинах за редакцією Вдовиченка Ю.П., Гойди Н.Г., Добрянського Д.О., Шунько Є.Є. // К., 2011.-Ч1-522с., Ч2-612с.
 - 25.Сучасний погляд на розвиток, клінічний перебіг, профілактику та лікування анемії у новонароджених і дітей раннього віку// Навчальний посібник. Н.М.Пясецька К.-2015.-89 с.
 - 26.Сучасні принципи виходжування новонароджених з надзвичайно малою масою тіла. / О.С.Яблонь,Є.Є.Шунько Метод. реком.- К.- 2007.-24 с.
 27. Neonatology : manual for students in two parts. Part 2 / N. Shevchenko, T. Holovko, O. Buznytska, K. Voloshyin, N. Krutenko, K. Shtrakh, T. Zimnytska. – Kharkiv : V. N. Karazin Kharkiv National University, 2022. – 108 p.
 28. Алгоритми в неонатології. Навчальний посібник. / Похилько В.І., Цвіренко С.М., Чернявська Ю.І. – Миргород. – 2019. – 110 с.

Допоміжна література

1. Baley JE, Gonzalez BE. Perinatal viral infections. In Martin RJ, Fanaroff AA, Walsh MC, eds. *Fanaroff and Martin's Neonatal-Perinatal Medicine*. 10th ed. Philadelphia, PA: Elsevier Saunders; 2015:chap 57.
2. Leonard EG, Dobbs K. Postnatal bacterial infections. In Martin RJ, Fanaroff AA, Walsh MC, eds. *Fanaroff and Martin's Neonatal-Perinatal Medicine*. 10th ed. Philadelphia, PA: Elsevier Saunders; 2015:chap 55.
3. S. Cherian, I. Morris, J. Evans, S. Kotecha Oxygen therapy in preterm infants *Paediatr Respir Rev*, 15 (2014), pp. 135-141
4. C. Course, M. Chakraborty Respiratory support for preterm infants – the Cochrane evidence and beyond *Paediatr Child Heal (United Kingdom)*, 26 (2016), pp. 147-151
5. S. Gupta, S.M. Donn Continuous positive airway pressure: physiology and comparison of devices *Semin Fetal Neonatal Med* (2016), pp. 1-8
6. B. Lemyre, P. Davis, A. De Paoli, H. Kirpalani Nasal intermittent positive pressure ventilation (NIPPV) versus nasal continuous positive airway pressure (NCPAP) for preterm neonates after extubation (Review) *Cochrane Database Syst Rev* (2017) Issue 2. Art. No.:CD003212
7. B. Lemyre, M. Laughon, C. Bose, D. Pg Early nasal intermittent positive pressure ventilation (NIPPV) versus early nasal continuous positive airway pressure (NCPAP) for preterm infants (Review) *Cochrane database Syst Rev* (2016) Issue 12. Art. No.:CD005384
8. R.A. Mahmoud, C.C. Roehr, G. Schmalisch Current methods of non-invasive ventilatory support for neonates *Paediatr Respir Rev*, 12 (3) (2011 Sep), pp. 196-205,
9. C.T. Roberts, L.S. Owen, B.J. Manley, *et al.* Nasal high-flow therapy for primary respiratory support in preterm infants *N Engl J Med*, 375 (12) (2016 Sep 22), pp. 1142-1151,
10. P. Subramaniam, J. Ho, P. Davis Prophylactic nasal continuous positive airways pressure for preventing morbidity and mortality in very preterm infants (Review) *Cochrane database Syst Rev* (2016) Issue 6. Art. No.:CD001243
11. D. Wilkinson, C. Andersen, C.P. O'Donnell, A.G. De Paoli, B.J. Manley High flow nasal cannula for respiratory support in preterm infants *Cochrane Database Syst Rev* (2016)
12. Fielder AR, Haines L, Scrivener R, Wilkinson AR, Pollock JI on behalf of the Royal Colleges of Ophthalmologists and Paediatrics and Child Health and the British Association of Perinatal Medicine. Retinopathy of prematurity in the UK II: audit of national guidelines for screening and treatment. *Eye* 2020; 16(3):285-291.
13. Liu L, Oza S, Hogan D, Chu Y, Perin J, Zhu J, et al. Global, regional, and national causes of under-5 mortality in 2000-15: an updated systematic analysis with implications for the Sustainable Development Goals. *Lancet*. 2016;388(10063):3027-35.

14. Blencowe H, Cousens S, Oestergaard M, Chou D, Moller AB, Narwal R, Adler A, Garcia CV, Rohde S, Say L, Lawn JE. National, regional and worldwide estimates of preterm birth. *The Lancet*, June 2012. 9;379(9832):2162-72. Estimates from 2010.
15. Carlo WA. The newborn infant. In: Kliegman RM, Stanton BF, St. Geme JW, Schor NF, eds. *Nelson Textbook of Pediatrics*. 20th ed. Philadelphia, PA: Elsevier; 2016:chap 94.
16. Olsson JM. The newborn. In: Kliegman RM, Stanton BF, St. Geme JW, Schor NF, eds. *Nelson Textbook of Pediatrics*. 20th ed. Philadelphia, PA: Elsevier; 2016:chap 9.
17. Rozance PJ, Rosenberg AA. The neonate. In: Gabbe SG, Niebyl JR, Simpson JL, et al, eds. *Obstetrics: Normal and Problem Pregnancies*. 7th ed. Philadelphia, PA: Elsevier; 2017:chap 22.
18. Kliegman RM, Stanton BF, St. Geme JW, Schor NF. Diffuse lung diseases in childhood. In: Kliegman RM, Stanton BF, St. Geme JW, Schor NF, eds. *Nelson Textbook of Pediatrics*. 20th ed. Philadelphia, PA: Elsevier; 2016:chap 405.
19. Rozance PJ, Rosenberg AA. The neonate. In: Gabbe SG, Niebyl JR, Simpson JL, et al, eds. *Obstetrics: Normal and Problem Pregnancies*. 7th ed. Philadelphia, PA: Elsevier; 2017:chap 22.
20. Wambach JA, Hamvas A. Respiratory distress syndrome in the neonate. In Martin RJ, Fanaroff AA, Walsh MC, eds. *Fanaroff and Martin's Neonatal-Perinatal Medicine*. 10th ed. Philadelphia, PA: Elsevier Saunders; 2015:chap 72
21. Антипкін ЮГ, Знаменська ТК, Марушко РВ, Дудіна ОО, Лапшин ВФ, Власов ОО. Стан медичної допомоги новонародженим в Україні. Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. 2020;10(38):5-24

Інформаційні ресурси

1. Pediatrics&Neonatology Sources
<https://www.facebook.com/search/top/?q=pediatrics%20%26%20neonatology%20sources>
2. Textbook of Neonatal Ultrasound 1998
<https://www.mediafire.com/?bc9yb6g1t2p52d6>
3. Pediatric Arrhythmias and EKGs for the Health Care Provider 2017
<https://www.mediafire.com/?h2qb2o3ve33ccv7>
4. Volpe's Neurology of the Newborn, 6th Edition 2018
<https://www.mediafire.com/file/zpxe2u22ej2o39f/1526.pdf>
5. Pediatric Intensive Care Handbook: Pharmacology & Practical Guidelines (Saudi MOH guidelines) <https://www.mediafire.com/?ki9h2fhbawhnxmm>
6. Avery's Diseases of the Newborn, 10th Edition 2018
<http://www.mediafire.com/file/vaj9iw5ibiu78bt/1522.pdf>
7. 1541-The Unofficial Guide to Paediatrics 2017
<https://www.mediafire.com/?r43d3gazdo11urj>
8. Nelson Textbook of Pediatrics, 20th edition All slides in One pdf
<http://www.mediafire.com/?t2lhf7mf92drbz>
9. Red Book: Report of the Committee on Infectious Disease, 31st Edition 2018-2021 <https://www.mediafire.com/?f2drcffmsg3e967>
10. Neonatal and Pediatric Respiratory Care, 4th Edition 2015
<https://www.mediafire.com/?1mmfx68mj2tqrt4>
11. Congenital Heart Defects: Decision Making for Cardiac Surgery, Volume 3, CT-Scan and MRI, 2009
12. Volpe's Neurology of the Newborn, 6th Edition 2018 1543-Drug Dosages in Children, 9th Edition 2015
<https://www.mediafire.com/?qdkn1t01rwv9kpa>
13. BNF for Children 2017-2018
<https://www.mediafire.com/file/dxbox1oe4cx7skd/1525.pdf>
14. Illustrated Textbook of Paediatrics, 5th Edition 2018
<http://www.mediafire.com/?l9qh5pej0u6yd52>
15. Rogers' Handbook of Pediatric Intensive Care, 5th Edition 2017
<https://www.mediafire.com/?zpuxb5n6x7r7zzb>
16. Pediatric Endocrinology and Inborn Errors of Metabolism, 2nd Edition 2017
<https://www.mediafire.com/?aboe2ui4jeqm11e>
17. Fuhrman & Zimmerman's Pediatric Critical Care, 5th Edition 2017
<https://www.mediafire.com/?bw3e0mqcgdf734e>
18. Pediatric Otolaryngology (AAP), 2012 <http://arab.sh/e95dorm6fo09>

19. Nelson Essentials of Pediatrics, 8th Edition 2018. EPUB version
<http://www.mediafire.com/file/llktgfn4jdt4f3c/1523A.epub>
PDF version <http://www.mediafire.com/file/ii1x113s2tj13sr/1523B.pdf>
20. Principles and Practice of Pediatric Infectious Diseases, 5th Edition 2018
<https://www.mediafire.com/?fylwvb4kducq0u4>
21. Practical Algorithms in Pediatric Gastroenterology 2014
<https://www.mediafire.com/?xmitg5x36bmtcc7>
22. Avery's Diseases of the Newborn, 10th Edition 2018
<http://www.mediafire.com/file/vaj9iw5ibiu78bt/1522.pdf>
23. The A.S.P.E.N Pediatric Nutrition Support Core Curriculum, 2nd Edition 2015
<https://www.mediafire.com/?qi6k515m9l6esn2>
24. Drug Dosages in Children, 9th Edition 2015
<https://www.mediafire.com/?qdkn1t01rwv9kpa>
25. Nelson Textbook of Pediatrics, 20th edition All slides in One pdf
<http://www.mediafire.com/?t2lhfu7mf92drbz>
26. Textbook of Neonatal Ultrasound 1998
<https://www.mediafire.com/?bc9yb6g1t2p52d6>
27. Pediatric Physical Examination: An Illustrated Handbook, 3rd Edition 2019
<https://www.mediafire.com/?x5116h72l1hc46m>
28. Caffey's Pediatric Diagnostic Imaging, 13th Edition 2019
<https://www.mediafire.com/?phva1y7x6i6bl4m>
29. Visual Guide to Neonatal Cardiology
2018 <http://www.mediafire.com/?20su42ljz8bvakl>
30. Committee on Infectious Diseases; Committee on Fetus and Newborn, Baker CJ, Byington CL, Polin RA.. Policy Statement: Recommendations for the Prevention of Perinatal Group B Streptococcal (GBS) Disease. *Pediatrics*. 2011;128(3):611-616. PMID: 21807694 www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21807694.
31. Verani JR, McGee L, Schrag SJ; Division of Bacterial Diseases, National Center for Immunization and Respiratory Diseases, Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Prevention of Perinatal Group B Streptococcal Disease, Revised Guidelines from CDC, 2010. *Morbidity and Mortality Weekly Report*. 2010;59(RR-10):1-36. PMID: 21088663 www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21088663.
32. Hermansen CL, et al. (2015). Newborn respiratory distress.
aafp.org/afp/2015/1201/p994.html
33. Neonatal respiratory distress syndrome. (2018).
nhs.uk/conditions/respiratory-distress-syndrome/Pages/Introduction.aspx
34. Respiratory distress syndrome. (2014).
ncbi.nlm.nih.gov/pubmedhealth/PMH0062982/
35. EQUIP - Ensuring Quality in Psychological Support
<https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/treatment-care/equip-ensuring-quality-in-psychological-support>

36. Керівництво mhGAP: для ведення психічних, неврологічних розладів і розладів, пов'язаних зі вживанням психоактивних речовин, у неспеціалізованих закладах охорони здоров'я, версія 2.0 <https://iris.who.int/handle/10665/334239>